

en arbeid
noemen:
lid.
niet min
structors",
reld geen
den onze
een vaste
stenten");
die hun
ar enkele
in in de
Alzoo een

ons land
engemeen
le profes-
gebiedt.
se" d.w.z.
ben afge-
Divinity)
rdt er niet
n een uni-

(klassen-
e jaars-
n moeten
afleggen,
wordt ge-
enten, die
regelmäßig
de colleges

30 studeer-
cursus der
n van het
het eerste
enten ston-

het Semi-
ntrum. On-
aël 1, Bra-
4, Duitsch-
4, Japan
Perzië 1,
nie 1. Het
coming kan
wereldtaal
inig in de

het semi-
catalogue".
st interieur
arie menig-
HEPP.

slijks, onder
omsten men
oven uiteen-

der thans
orden op de
schrijvingen,
als bronnen

betoog, dat
ts worden
ang van de
1, door het
asche gezin,
c te maken
ng te nemen
elijkheid zit
nen hebben,
ving kunnen
ur zich con-
". Voor het
agiften blijft
echter, wan-
mischen zin
na ons voor-
der de aller-
met evenveel
zij, die zich
en en willen
niet in de
in een daad,
schijnt te
en. Zij zullen
te, dat, wat
ldrage, ande-
1. Ik laat nu
ze leden, om
de geringheid

Ik laat ook
asseeren van
dzaak is, dat
anschen leef-
en daarmede
d van groote
ste gevoelens
ij het bedrag,
n, heel naakt

op een papier zouden moeten invullen als te be-
talen dan en dan. Naar mijn overtuiging zou men
liever een regeling moeten nemen, die, in finan-
ciëlen zin, de grootst denkbare schade voor de
kerk zou kunnen opleveren — mits men dan ook
geen andere middelen meer mogelijk zag, in de
overtuiging, het alsdan aan God te mogen over-
laten — voor en aler men een regeling zou in-
voeren, waardoor een kwetsing van gevoelens, als
even bedoeld, mogelijk zou worden.

Is nu toch het een en het ander tegelijk mogelijk?

Vast staat, dat het behoud van algemeene col-
lecten, waarin ieder gevraagd wordt zijn gaven
te doen, dus ook alweer zij, die wel en zonder
eenig bezwaar een vrijwillige inschrijving zouden
kunnen opgeven, voor velen de uitvlucht blijven zal,
zoals het, naar mijn overtuiging, voor velen een
uitvlucht geweest is tot nu toe, om zich te ont-
trekken aan hun publieke plicht.

De oplossing zou kunnen gevonden worden door
een van de twee volgende middelen:

Ie. men zou de collecten algemeen kunnen laten
bestaan, maar hun, die zich willen verbinden tot
een vrijwillige inschrijving, tevens verzoeken in die
collecten zoo weinig te deponeren, dat men van
een werkelijk betekenisvol offer niet meer zou
behoeven te spreken. Een beroep op die collecte-
gaven zou men dan niet meer behoeven te aan-
vaarden.

2e. men zou „schatkisten", of hussen bij de
uitgangen van het kerkgebouw kunnen plaatsen en
aldus aan de bedoelde leden de gelegenheid ver-
schaffen hun gave af te zonderen.

Tegen het tweede middel bestaat het bezwaar,
dat zij, die dit doen, behoudens de „gasten", toch
het gevoel zullen hebben door iedereen te worden
aangezien als niet-vast-bijdragend en in dit gevoel
kan weer een oorzaak zijn van kwetsing van ge-
voelens, als boven bedoeld. Daarom zou, naar mijn
gevoelen, de algemeene collecte wel zoo verkie-
selijk zijn.

VI. Wanneer men aldus aan de financieel ster-
kere leden der gemeente de gelegenheid biedt en
hun ook verzoekt, om al hetgeen zij voor de kerk
kunnen afstaan, te betalen in den vorm van vrij-
willige inschrijvingen, dan wordt ook de beoor-
deeling van ieders praestaties meer mogelijk dan
tot nu toe. Het komt mij voor, dat de ouderlingen,
die het huisbezoek hebben te brengen, bij hun
andere gegevens ook zouden moeten hebben de
cijfers van de toegezegde bijdrage en eventueel
ook van het inkomen, n.l. als de Commissie van
Beheer meent, dat de gewenschte evenredigheid
tusschen die beide ontbreekt.

Het huisbezoek biedt den ouderlingen de ge-
legenheid van allerlei persoonlijke toestanden, die
afwijking van de norm wettigen, op de hoogte te
komen en dus ook de rechtmatigheid van het be-
drag der inschrijving te beoordeelen. Zij zullen daarbij
ontvangen aldus de gelegenheid ook naar de con-
crete daden en niet uitsluitend naar de meer of
minder liefelijke woorden, die zij krijgen aan te
hooren, de leden te beoordeelen. Zij zullen daarbij
wellicht ook op klaarblijkelijke onwil stuiten.

Wetnu: is ook dan juist niet de taak der ouder-
lingen aangewezen? Is het niet een deel van hun
ambtswerk, om zulke onwillige leden zoo te beoor-
deelen, dat een beter inzicht ontstaat en de onwil
plaats maakt voor bereidwilligheid? Dat zal zeker
geschieden waar de onwil voortkomt uit onkunde,
onwennigheid e.d. Hier is groote liefde, geduld en
tact vereischt, doch wanneer die alle in den dienst
van ook dit herderlijk werk gesteld worden, dan
zal geen enkel lid van de gemeente gevaar lopen
verkeerd beoordeeld of behandeld te worden. Maar
ook: indien de onwil voortvloeit uit onverschil-
ligheid, misschien vijandschap en de betrokken
leden in zulk een houding volharden, geeft dan
niet deze oogenschijnlijk materialistisch-bedoelde op-
zet de aanleiding tot een onderzoek, dat aantoonen
kan een verachtering in of een ontbreken van het
gelooftleven, die wellicht tucht-maatregelen recht-
vaardigen? Naar mijn gevoelen is zulks ook een
uitvoersel van het vierde gebod. Men moet er-
kennen, dat thans evenwel bij het vervullen van het
ouderlingen-ambt dit gereedschap ontbreekt en dat
tot schade van de kerk en van menig lid, dat men
niet kon beoordeelen, als de omstandigheden ge-
boden. De liefde tot de broederen gebiedt toch
ook om, zooveel mogelijk, te staan naar de uit-
banning of het voorkomen van de zonde van Ana-
nias en Saffira?

VII. Het is mij niet onbekend, dat in het ver-
leden een enkele maal gewaarschuwd is tegen een
praktijk in een plaatselijke Gereformeerde Kerk,
waar men in de zaak der vrijwillige inschrijvingen
wat verder „to the point" ging, dan wel gebrui-
kelijk is.

Misschien is zulk een waarschuwing verklaard
uit den gekozen vorm van actie; ik kan daarover
niet oordeelen; ik was daarbij niet betrokken. Het
bovenstaand betoog is dan ook in geen enkel op-
zicht een „oratio pro domo". Gaarne houd ik reke-
ning met de adviezen door onze persmannen ge-
geven, doch het is mij niet gebleken, dat men
bezwaren kan hebben tegen hetgeen boven wordt
voorgesteld. Ik zie daarin, met de thans bestaande
praktijk, een slechts graduëel, niet een principiëel
verschil. Persoonlijk vind ik het voorgestelde geens-

zins een ideaal. Het komt mij echter voor, dat de
ernst van deze tijden ons dringt, ons ten aanzien
van dit onderwerp wel terdege rekenschap te geven.
Ik noemde boven het feit en het gevaar van een
onvoldoende bearbeiding der gemeente door een
te groot zielenantal per predikant. Het is duidelijk,
dat de tegenwoordige middelen hebben gefaald om
dit kwaad te stuiten. De zekerheid bestaat, dat dit
gevaar niet alleen blijft bestaan, maar krachtens
de gevolgen van het stelsel van te weinig bear-
beiding, ook groeit! Daarom mag het verzoek
gedaan worden, dat men, indien men meent het
bovenstaande te moeten ontraden, een ander middel
ter correctie van den thans bestaanden toestand
aanwijst, een middel evenwel, dat wat anders zal
moeten noemen dan wat we nu allen wel weten,
maar schijnbaar vruchteloos hebben toegepast.

De hoop, dat het lezen van het bovenstaande mag
bevorderen de bespreking van wat terzake noodig
en geboden is en daardoor een overtuiging zal
worden verkregen omtrent een middel, dat wellicht
werkelijk hulp kan verschaffen, is de drijfveer ge-
weest tot het schrijven dezer regelen.

Scheveningen.

A. SCHILDER.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Is het onderwijs in de Wiskunde een noodeloze kwelling
voor onze leerlingen?

III.

Is Uw kind b.v. sterk visueel aangelegd, dan is
het voor hem niet noodig hardop te leeren,
zoals U dat b.v. in uw jeugd gaarne deedt, omdat
U meer accoustisch zijt aangelegd; of om het op te
schrijven zoals het Uw gewoonte was, omdat
U behoort tot het motorische type.

Ik zou U raden om, als het goed gaat, Uw kind
zijn eigen weg te laten gaan. Eerst als het niet
goed gaat en er dus ergens iets haperi, is het zaak
ook op deze dingen eens te letten.

In het algemeen wordt teveel door de leerlingen
een beroep gedaan op het visuele voorstel-
lingsvermogen. Het zelf nateekenen der figuren en
het hardop zeggen van stellingen verwaarloozende
ze te veel en dit wrekt zich dan later. Onlangs
had ik nog gelegenheid in een 5e klasse hierop te
wijzen. Moelijke afleidingen kwamen vlot te voor-
schijn, omdat ze die in oplossingen vaak hadden
ingelacht; in veel eenvoudiger afleidingen bleven
ze steken, doordat ze ermee hadden volstaan, om
die afleiding uit hun boek eens aan te kijken.

Vervolgens wil ik U wijzen op de aandachts-
concentratie. Zal ons onderwijs vruchtbaar zijn,
dan is het een eerste vereischte, dat de leerling
met opmerkzaamheid en belangstelling
het hem aangeboden beschouwt. De graad van in-
tensiteit van deze beide is voor de school, maar
ook voor het verdere leven van betekenis bij de
beoordeeling van den eenen mensch door den an-
deren. Ze beïnvloeden n.l. de werking der overige
geestesfuncties in gunstigen zin.

Er is kracht voor noodig om een bepaalde voor-
stelling te plaatsen in het centrum van het bewust-
zijn, zoo dat krachtige afweer geboden wordt tegen
andere opkomende voorstellingen. De voorstelling,
waarop zich de opmerkzaamheid richt, wordt steeds
scherper omlijnd en treedt als centrale op in een
net van associaties. Het enkele verheft zich uit de
massa, wordt tot een soort middelpunt en heerscht
door versterkte aantrekkingskracht.

Van groote betekenis is dit voor den groei van
het geestelijk leven. De macht van den geest wordt
bepaald door de beheersching der opmerkzaamheid.

We bedoelen hier natuurlijk de willekeurige op-
merkzaamheid: de onwillekeurige heeft het karak-
ter van instinct. De school heeft de eerste te oef-
nen en te versterken.

We kunnen dus constataren, dat het de taak
van het onderwijs is opmerkzaamheid en belang-
stelling op te wekken en te versterken.

Welke rol speelt nu hierbij het wiskunde-onder-
wijs in het bijzonder?

Allereerst vereischt het een sterkere mate van
opmerkzaamheid dan menig ander vak. Zelden is
het doel van het denken zoo scherp bepaald als
bij de wiskunde.

„Construeer een driehoek uit basis, hoogtelijn
op de basis en een der basishoeken!"

Een scherpe concentratie der gedachten is bij
dezen arbeid vereischt.

Toch heeft de leerling tegen deze concentratie
van zijn denken geen bezwaar: integendeel!

Krachtig weer hij de invloeden af, die hem
daarbij belemmeren. Zit hij eenmaal in het vraag-
stuk, dan kan niets hem er meer vanaf brengen,
tot hij het gevonden heeft.

Maar aan den anderen kant moeten we ervoor
oppassen de veer niet te veel en te lang te span-
nen. Sterke concentratie is buitengewoon ver-
moeiend. Indien na langdurig zoeken de oplossing
niet gevonden is, treedt ontgoocheling op, die de

innerlijke zekerheid aan het wankelen brengt en
de belangstelling doodt. In onze mondelinge lessen
op de school moeten we ons voor overdrijving in
dit opzicht hoeden. Daarom geef ik ook (vooral
in de lagere klassen) na een half uur van inge-
spannen werken de leerlingen gelegenheid het onder-
wezen te passen op vraagstukken, die ze op
eigen gelegenheid gaan oplossen.

De arbeid in de klasse biedt de beste gelegenheid
om de aandachtsconcentratie te oefenen en te ver-
sterken onder de suggestie die uitgaat van leeraar
en medeleerlingen. 'Is dan ook aardig om op te
merken hoe juist de antwoorden zijn, die de leer-
lingen geven. Fouten komen dan weinig voor. Zoo-
dra ze daarentegen voor zichzelf aan 't werk gaan
met het oplossen der vraagstukken vernemen guld-
gen zich de fouten: de gedachten zijn dan minder
geconcentreerd.

Ook moet ik tot mijn spijt zeggen, dat het maken
van huiswerk, onder zoo geheel andere omstandig-
heden dan de school kan bieden, dikwijls als ver-
gift werkt voor de concentratie.

Als uw kind aan het werk gaat, moet het rustig
om hem zijn. Gesprekken van anderen moeten
hem niet afleiden. Hij mag niet om allerlei reden
uit zijn werk worden gehaald zonder hooge nood-
zaak.

Wie, als volwassen mensch, zich eens op een of
andere kwestie moet concentreren en dan telkens
weer wordt afgeleid, weet, hoe vermoeiend dit is,
hoofdpijn is niet zelden het gevolg ervan.

Een zeer belangrijke factor voor een goede con-
centratie is de belangstelling. Dat merken we
vooral bij onze kinderen, telkens weer op. Als iets
hun geheele belangstelling heeft, zijn ze ontog-
ankelijk voor allerlei andere indrukken: ze zijn
„weg", zeggen we dan, niet te bereiken.

Zoals ik reeds opmerkte, kunnen we met blijd-
schap constateeren, dat de leerlingen tegenover de
wiskunde niet meer zoo vijandig staan als vroeger.
Over gebrek aan belangstelling behoeven we niet
langer te klagen. Maar aan den anderen kant zijn
er nog zooveel factoren, die telkens storend wer-
ken, dat het geen kwaad kan, als we ons van een
en ander eens rekenschap geven.

Begrijpelijk is die afkeer van de wiskunde wel.
Ze vraagt intensieve geestesarbeid, een hooge mate
van wilskracht. Haar systematische opbouw ge-
doogt geen zwakke plekken. Een tekort aan wis-
kundige kennis kan steeds gemakkelijk geconsta-
teerd worden.

En daarbij komt nog, dat doel en betekenis van
het wiskunde-onderwijs ook nu nog te weinig aan
den dag treden. Suggestie door medeleerlingen (spe-
ciaal bij meisjes) en door Oma's en andere
familieleden, die klagelijk praten van „doelloos
werk" doet hier veel kwaad. Het is dus, in het
belang onzer kinderen, onze plicht de belang-
stelling voor de wiskunde bij hen wakker te roepen
en te houden.

Thans gaan we over tot een nadere beschouwing
van de phantasie en de hiermee verbonden
intuïtie. Deze spelen ook in het verdere leven,
een zeer belangrijke rol bij het vinden der oplossing
van een probleem. Op de betekenis van deze
geestesfuncties voor het leven van ieder mensch
ga ik thans niet in, daar ik vertrouw, dat U deze
betekenis inziet. Maar ik wil U wijzen, hoe bij
het onderwijs in de wiskunde verschil in aanleg
te dezen opzichte wordt geconstateerd.

Elke constructieopgave doet een beroep op de
phantasie. En groote individuele verschillen zijn
hierbij te constataren.

Bij een groep van leerlingen is de phantasie
stomp. Ook bij intensieve inspanning komt geen
vermoeden, geen reddende gedachte bij hen naar
voren. Hulpeloos staren ze de figuur aan, waarbij
niets hen invalt.

Daarnaast kennen we een andere groep van leer-
lingen, bij wie de geschiktheid om de verschil-
lende voorstellingen op velerlei wijze met elkaar
in betrekking te stellen, prachtig ontwikkeld is.
Bij iedereen stap zien ze nieuwe problemen. Telkens
weer worden nieuwe mogelijkheden ontdekt, die
eveneens tot oplossing voeren. Onder deze groep
treft men er ook aan, bij wie het kritisch denken
niet gelijken tred houdt met de phantasie. De naar
boven komende voorstellingen worden niet op haar
juistheid en bruikbaarheid getoetst. Ze volgen dade-
lijk de eerste de beste ingeving... en komen dik-
wijls verkeerd uit.

Ten derde bevinden zich in de klasse enkelen,
meest zeer weinigen, die dadelijk de juiste manier
te pakken hebben. Voordat de bewuste mathema-
tische arbeid verricht is, voelen ze intuïtief aan,
waar het heen moet: kiezen dadelijk den weg, die
het vlugst en het zekerst tot het doel voert. Dat
zijn de echte mathematici, met hun gevoel voor het
aesthetische, zoals de Fransche filosoof en ma-
thematicus Henri Poincaré zoo fijn zegt. Uit het
onderbewuste ik komen juist die voorstellingen
naar boven, die het karakter van schoonheid
en élégance vertoonen.

Graag grijp ik in de klasse de gelegenheid aan,
hierop te wijzen. Maar dan ervaar ik ook, wat
Poincaré zegt: „que les profanes sont souvent

tentés d'en sourire": de glimlach (indien niet erger!) vertoont zich op het gelaat van menigen leerling.

Ten opzichte van het geheugen moeten we ons wachten zoowel voor overschatting als onderschatting.

Vroeger neigde men ertoe, om het geheugen boven alle andere geestesfuncties bij het onderwijs te belasten, daarbij uitgaande van de niet gerechtvaardigde conclusie, dat het mechanisch geheugen bij een kind sterker was dan bij een volwassene.

Dit is niet juist; onderzoekingen hebben aangetoond, dat de geheugenfunctie eerst op ongeveer 25-jarigen leeftijd haar maximum bereikt.

Met een beroep op het sterke geheugen liet men bewijzen memoriseeren. Aan allerlei zotte excessen maakte men zich schuldig.

Thans slaat de wijzer naar de andere zijde door en meent men, met een beroep op de geringe beteekenis van het geheugen ten opzichte van de andere geestesfuncties, dit geheel te kunnen verwaarlozen.

Hiertegen moet gewaarschuwd. Parate kennis en vaardigheid kunnen niet worden gemist. Denken en phantasie zijn machteloos, als het geheugen haar geen bouw materiaal ter beschikking stelt.

Dikwijls wordt gesproken van gemis aan wiskundige begaafdheid, waar bij nader inzien een tekort aan kennis blijkt te bestaan.

Ook het omgekeerde komt voor: goede resultaten, verkregen door ijverige leerlingen met een sterk geheugen, worden dikwijls toegeschreven aan een groote wiskundige begaafdheid.

Die kwestie van de parate kennis acht ik persoonlijk een zeer moeilijke. Strijdt de leerkracht tegen de geneigdheid van de leerlingen om van het wiskunde-onderwijs geheugenwerk te maken, dan trekken ze er de conclusie uit, dat b.v. het leeren van formules niet meer noodig is.

En laat de leerkracht zijn leerlingen begaan, dan meenen ze, dat een les leeren bestaat in het memoriseeren ervan en dat het praepareren voor een bepaalde repetitie beteekent het van buiten leeren van de noodige oplossingen. Zoo komen onze leerlingen op het onjuiste denkbeeld, dat ze alleen over die onderwerpen iets kunnen zeggen, die met hen in de klasse besproken zijn; en is de opmerking: „dat hebben we nooit gehad" voldoende argument om zoo'n opgave te beschouwen als onoplosbaar.

Hierbij komt nog, dat in den loop der oefening de hoogere geestesfuncties al meer en meer worden uitgeschakeld: de oorspronkelijke denkbaarheid is geheugenwerk, vaardigheidswerk geworden. Het zoeken naar een oplossing der opgave wordt een opentrekken van latjes, om te zien of het gezocht daar ook toevallig ligt. Elke hoogste klas geeft daarvan telkens de meest overtuigende bewijzen.

Van den anderen kant moeten we in ons onderwijs telkens een beroep doen op het geheugen. Reeds bij de mondelinge les. Daar eischen we, dat de leerlingen het medegedeelde onmiddellijk vasthouden in dien zin n.l., dat ze kunnen herhalen, wat we eenige oogenblikken te voren hebben gezegd.

Allereerst valt hierbij op te merken, dat, als dit lukt, het nog geen bewijs is van de oplettendheid van den leerling: het is slechts de onmiddellijke weergave van een ontvangen indruk.

En verder moeten we wel bedenken, dat dit on-

middellijk vasthouden bij den leerling heel zwak ontwikkeld is: volwassenen bezitten dit vermogen in sterker mate. We kunnen ten opzichte hiervan de proef nemen, door een voorgezette opgave door den leerling te laten herhalen. Dat heeft in de lagere klassen heel wat voeten in de aarde. En als er dan intusschen b.v. een boek valt, is hij heelmaal de kluts kwijt.

Het is dan ook aardig om op te merken, hoe de leerling zich hierbij tegen stroomissen verzet: zijn buurman, die hem afleiden wil, geeft hij een duw, of voegt hem een onvriendelijk woord toe als een boze blik niet voldoende is.

We moeten ons ervoor wachten hier teveel te eischen: overschrijden we de grens, dan treedt bij den leerling een remming in zijn denken op en hij geeft het op.

Tenslotte wijs ik U den invloed van het wiskunde-onderwijs aan op het gebied der oordeelsvorming.

Het is in het dagelijksch leven noodig niet alleen eigen meening te kunnen uiten, maar ook de meening van anderen te kunnen aanhooren en verstaan. Een vak als wiskunde, dat zoo'n groote voorraad van de meest ongewone oordeelen bevat, biedt alleszins voldoende gelegenheid om deze kunst: het verstaan van eens anders oordeel, aan te leeren.

Maar dit is niet voldoende. De leerling, die slechts met oordeelen werkt, die hij van anderen heeft geleend, kan misschien in de school tot tevredenheid van ouders en leeraren werken; hij mislukt, als hij in het leven op eigen beenen moet staan; hij is te vergelijken met een broekasplant, die verongelukt in de kou.

We moeten onze kinderen brengen tot het zelfstandige oordeel. Dit oordeel verkrijgt men niet door hooren en naspreken, maar door eigen vrije geesteswerkzaamheid. Zoo is de kennis van een wiskundigen regel van zekere practische beteekenis, maar van grooter waarde is het abstraheringsproces, het aanpakken der opgave, de formulering van het probleem, het spel der phantasie.

Met het oog hierop overhooren we den leerling niet alleen van buiten geleerde lesjes, maar plaatsen hem ook voor de oplossing van nieuwe problemen. (Het is typeerend, dat de leerlingen dit maken van onvoorbereid werk ook bestempelen met den naam van repetitie, zoozeer zien ze hun werk alleen als reproductie van wat anderen hen hebben geleerd.)

Over de oefening van kritiek, die voor de vorming van het vrije oordeel van groote beteekenis is, sprak ik U reeds. Hoe moeilijk is het, onze leerlingen daartoe te brengen. En toch, hoezeer zullen ze die kritische instelling in het leven noodig hebben. Hoeveel zijn er al van den goeden weg afgeleid door valsche redeneeringen van anderen, die als gezaghebbend werden aangezien en gevolgd!

En hiermede ben ik gekomen aan het einde van mijn kritiek op de afbrekende kritiek, die de wiskunde zoo dikwijls moet ondergaan.

Ik hoop, dat U de kritiek die ik gegeven heb zult zien niet alleen als negatief, maar ook als positief.

Zeker de wiskunde-leerkracht voert zijn leerlingen langs een moeilijk pad, over ongemakkelijk terrein. Maar vanaf dezen weg kunnen we toch vaak genieten van schoone vergezichten, als we slechts oogen hebben om te zien. Zoo wordt de inspanning

boek niet zooveel opzien hebben verwekt. Men vergelijke b.v. eens wat Prof. Dr A. Noordzij in „Gods Woord en der eeuwen getuigenis" ons biedt ook over de Egyptische plagen en in Engeland bestaat een prachtig werk, dat de archaeologische en historische relaties tusschen Egypte en Kanaän bespreekt van de vroegste tijden af tot op den val van Jeruzalem in het jaar 70.²⁾

Wat is dan het nieuwe van Yahuda?

O.i. bestaat dit in het opperen en systematisch uitwerken van zijn milieu-theorie. Met de juistheid van deze staat of valt zijn heele boek. D.w.z.: of Yahuda brengt een omwenteling op het terrein van den Pentateuch tot stand, of hij heeft het reeds bestaande materiaal ten bewijze, dat Israël daar geweest is, waar het verhaal van den Pentateuch hen plaatst, belangrijk verrijkt, maar niet zijn doel bereikt. Dit doel is toch niet meer of minder dan een oplossing van de Bijbelsche problemen op den bodem der taalkundige vergelijking. De eerste regel van zijn inleiding is dan ook een resolute verklaring, dat hij het niet van de oudheidkunde of de litterair-historische methode (zie Wellhausen en Gunkel in eerste art.), maar van de genoemde verwacht.

We gelooven, dat Yahuda hier iets vergeet. En wel het zelfgetuigenis der Schrift. De aanvaarding daarvan staat voor den Gereformeerden onderzoeker vooraan. Niet een methode, maar dit zelfgetuigenis is de eenige zekere grondslag, „waarop (om met Yahuda's woorden te spreken) gewaagde veronderstellingen en vergezochte combinaties eenigermate kunnen worden beteugeld".

Daaruit volgt, dat een Gereformeerde Oud-Testamenticus voorkeur zal hebben voor de litterair-critische methode in den goeden zin van het woord. De Schrift zelf is voor hem het voornaamste voor-

beloofd en het vertrouwen in den gids versterkt. Dit vertrouwen moet er zijn, ook tusschen ouders en leeraren. Wij hebben, als leeraren, allen den steun der ouders noodig. Tusschen school en huis moet er samenwerking zijn.

En de beste belooning voor mij is, indien tengevolge van dezen avond, die samenwerking weer versterkt is.

Amsterdam.

A. J. DREWES B.Fzu.

UIT DE BUIENLANDSCHE KERKEN

Persstemmen.

Tragisch ongeval.

De aanvangszittingen van de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika kon ik nog bijwonen.

Op een andere plaats hoop ik daarvan meer te vertellen.

De volgende week zette droevig in.

Ik had den emeritus-predikant A. J. Brink door een bezoek aan zijn woning te Lynden, Washington, vluchtig leeren kennen. Hij voelde zich niet wel. Hoewel afgevaardigd naar de Synode scheen hij de verre reis niet te kunnen ondernemen.

Nog geen twee weken later ontmoette ik hem echter op de Synode. Hij was een ander man geworden. Zijn oude geestigheid was tot hem teruggekeerd. De levenslust lag weer op zijn gelaat.

Weinig viel te vermoeden, dat hij enkele dagen later niet meer in het land der levenden zou zijn.

Men heeft in onze bladen kunnen lezen hoe het gebeurde.

Voornemens om te kerken in Oakdale Park, waar ik zou preeken, werd hij door een auto getroffen, welke met een andere in botsing was gekomen.

Spoedig overleed hij.

De gemeente verkeerde diep onder den indruk van dit tragisch ongeval.

En de Synode, naar we in de (Am.) „Wachter" lezen, niet minder.

Aan een zeer droeve plichtigheid had de Synode Vrijdagnamiddag deel te nemen, dat is, de begravenis van Ds A. J. Brink. Die dienst had gewacht op de komst der weduwe uit Lynden, Wash. Vrijdagnamiddag om twee uur kwamen we in het kerkgebouw der Bates Street-gemeente met de treurende familie en een groote schare vrienden en belangstellenden samen.

Rev. H. van der Ploeg, klasgenoot en vriend van den overledene, opende den dienst met gebed en het lezen van een gedeelte van Gods Woord.

Rev. W. P. Van Wyk, president der Synode, sprak ons toe in de Engelsche taal en Rev. A. Gulkema, mede-afgevaardigde van Classis Pacific, in 't Hollandsch. Deelnemend op hartelijke wijze, roerend en troostend werd er uit Gods Woord gesproken tot de bedroefden en, hoewel met Christelijken ernst en matigheid, uiting gegeven aan de oprechte waardeering, die er algemeen voor den broeder gevoeld werd.

Daarna sloot Zending Rev. J. Bolt, ook een klasgenoot van den overledene, met dankzegging en gebed deze plichtigheid. Ja, ook gedankt kon er worden bij het afscheid van het stoffelijk overschot: gedankt voor de groote genade Gods in Jezus Christus, die niet het minst bij zulke gelegenheden op den voorgrond treedt en de ontroerde-gemoederen tot de kalmte des geloofs dwingt.

werp van onderzoek.³⁾ We spreken dan ook van Bijbelsche geschiedenis, Bijbelsche archaeologie of heilige geschiedenis en heilige archaeologie. Een vergelijkend taalkundig onderzoek van sommige hoofdstukken of boeken van het Oude Testament met een andere taal moge licht werpen op eenige punten, evenmin als van archaeologische vondsten heeft dit deel der Schrift daarvan haar bekrachtiging te vragen of te wachten. De Heilige Schrift is in dit verband de bron en de norm. Al het andere (dus ook wat Yahuda biedt) is hulpmiddel, licht de Schrift toe.

Dit vooropgesteld, is ook Yahuda's milieu-theorie te beoordeelen naar twee zijden.

Formeel spreekt veel ervoor. Het Jiddisch toont ons, dat het Hebreeuwsch veel woorden uit de taal van het milieu, waarin de Jood leeft, heeft overgenomen. Dit Jiddisch of de spreektaal van vele Joden van tegenwoordig, voorzover ze zich niet aan de taal van het volk, waaronder ze wonen, hebben geassimileerd, bevat Engelsche, Poolsche, Duitse, Nederlandsche uitdrukkingen.⁴⁾ Alleen vragen we ons af, of werkelijk de Hebreeuwsche taal erin geslaagd is, deze woorden zoo te verwerken en om te smelten als Yahuda meent. Alles zins valt echter te verwachten, dat de geschiedenis van Jozef en Mozes ons sterke sporen van invloed van de Egyptische taal zullen bieden. Het eerste deel van zijn boek, dat zich met de Egyptische periode van den Pentateuch bezighoudt, achten we geslaagd. Dat wil zeggen naar het formeel. Men denke b.v. aan het voorbeeld van „kussen" als deffig woord in Egypte voor „eten", dat van „de man" voor Jozef, van Aäron als „moed" van Mozes, van „de hand Gods", van „gebeente" en „been als ledemaat" (zie art. III-IV). Anders wordt het evenwel, zelfs wat dit eerste deel betreft, wanneer

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELJKE SCHETSEN

Het boek van Yahuda.¹⁾

VII.

In onze eerste twee artikelen bespraken we den huidige stand van het vraagstuk van den Pentateuch. Daarna gaven we in vier artikelen den inhoud van het boek van Yahuda weer. Nu rest ons de beoordeeling.

Deze critiek moet beginnen met een woord van lof. Het boek is glashelder geschreven. De inleiding is dadelijk al oriënteerend. En wel niet alleen ten opzichte van dit eerste deel, maar ook ten aanzien van het werk als geheel.

Duidelijk weet hij ons voor te stellen de beginselen, waarvan hij bij zijn onderzoek uitgaat. En in de weergave van dat onderzoek treft ons herhaaldelijk menig logisch betoog, ook daar, waar men het met den schrijver niet eens is. Bovendien is zijn voorraad van bewijzen overstelpend.

In dit alles komt uit, dat we te doen hebben met het resultaat van jarenlange studie.

Ook kan men niet loochenen, dat Yahuda werkelijk iets nieuws biedt. Zeker, hij is niet de eerste, die wijst op punten van overeenkomst tusschen bepaalde deelen van den Pentateuch en wat we in Egypte vinden aan uitdrukkingen, zeden, voorstellingen. Als het Yahuda's eenige doel was, slechts een uitbreiding te geven aan de litteratuur, die ook van wat we noemen kunnen apologetische zijde over dit onderwerp verheenen is, dan zou zijn